

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, доцента

Семенової Валентини Григорівни

на дисертаційну роботу

Прокопенко Ірини Валеріївни

«Економічне оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу
машинобудівних підприємств», представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Інтелектуальний капітал та інформаційні технології на сьогодні стали найважливішими чинниками розвитку вітчизняної економіки загалом та успішної діяльності окремих підприємств зокрема. Оцінювання факторів виробництва у сучасній постіндустріальній економіці оцінюється вже не так, як було раніше. Саме сьогодні розвиток інтелектуального капіталу визначає стратегічні напрямки розвитку підприємств. Від розвитку інтелектуального капіталу залежить ефективна діяльність підприємства більше, ніж від таких чинників, як кількість працівників, обсяг сировини чи капіталу тощо. Актуальнішим та ефективнішим є рівень освіти працівників, інтелектуальна активність працівників, комерціалізація інновацій тощо.

Однак інтелектуальний капітал складно оцінити, відповідно, складно ефективно ним управляти та визначати напрями використання інтелектуальних ресурсів. Саме це і доводить актуальність теми дисертаційної роботи Прокопенко І.В., у якій обґрунтовано сучасні основи економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств, запропоновано нові наукові рішення, висвітлені у запропонованих теоретичних

і методичних розробках.

Додатковим аргументом на користь актуальності теми дисертаційної роботи Прокопенко І.В. виступає її виконання в рамках науково-дослідних робіт кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Розвиток і вдосконалення систем менеджменту та міжнародної економічної діяльності». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146); «Формування систем інфокомунікаційного менеджменту на засадах розвитку ІТ-технологій» (номер державної реєстрації 0114U001693).

Вищевикладене дає підстави вважати, що тема дисертаційної роботи Прокопенко І.В. відповідає сьогodнішнім потребам економічної науки та є актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій та їх достовірність

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Прокопенко І.В. дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Варто відзначити добру структурованість роботи, логічність викладу, якісне оформлення наукового апарату роботи.

Для реалізації поставлених завдань у роботі дисертантом використано такі методи наукового дослідження: теоретичного узагальнення – для визначення сутності інтелектуального капіталу, зв'язків між спорідненими поняттями і дослідження структури його складових та елементів; системного аналізу та структурно-функціонального підходу – для вивчення особливостей та конкретних методів економічного оцінювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств та формування концептуальних засад його регулювання; анкетне опитування – для вивчення поточного стану розвитку

інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств та його складових; методи економіко-статистичного аналізу, групування, зведення, табличний – для оцінювання та аналізу конкретних результатів досліджень; метод функціонального аналізу – для формування напрямків розвитку людського капіталу підприємств; експертні методи – для регулювання елементів організаційного капіталу; методи математичної статистики – для виявлення залежностей між грошовими еквівалентами вартості організаційного і споживчого капіталу та приростом ключових показників їх розвитку; методи економетричного моделювання – для побудови економіко-математичної моделі оцінювання ефективності комерціалізації інтелектуального капіталу.

Дисертація за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам, містить вступ, три розділи, висновки, додатки та список використаних джерел. Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок про те, що задекларовану мету повністю досягнуто, а усі поставлені завдання дослідження виконано. Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Прокопенко І.В. є достовірними та достатньо обґрунтованими.

У першому розділі дисертації «Теоретико-концептуальні засади економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств» автором ідентифіковано сутнісні ознаки категорій «інтелект», «капітал», «знання», «інтелектуальні активи», «інтелектуальна власність» та виділено їх спільні елементи і встановлено співвідношення між ними (с. 30-33). На основі проведених досліджень автором сформовано структуру і зв'язки елементів людського капіталу (с. 42), склад і зв'язки елементів організаційного капіталу (с. 45), структуру споживчого капіталу підприємства (с. 51). Також розроблено структуру елементів інтелектуального капіталу підприємства (с. 53) та визначено особливості економічного оцінювання ІК підприємств машинобудування (с. 62), складено характеристику процесів регулювання ІК в розрізі елементів та стадій розвитку

(с. 70), сформовано механізм регулювання в системі управління ІК підприємства (с. 72).

У другому розділі «Економічне оцінювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств» дисертантом сформовано типологію методів оцінювання інтелектуального капіталу (с. 86), здійснено порівняльний аналіз найбільш вживаних методів оцінювання ІК за кількома формалізованими критеріями (с. 99), розроблено схему взаємозв'язку забезпечувальних характеристик ІК, показників його економічного оцінювання та результатів роботи машинобудівних підприємств (с. 106), наведено результати оцінювання рівня розвитку людського капіталу підприємств (с. 120), організаційного капіталу підприємств (с. 121), споживчого капіталу підприємств (с. 122), виробничо-господарської та фінансово-економічної діяльності підприємств (с. 123). Також автором розроблено типологію факторів впливу на вибір методів оцінювання ІК машинобудівних підприємств (с. 126), сформовано фактори внутрішнього і зовнішнього середовища, що впливають на вибір методу оцінювання ІК та його складових (с. 129). Розроблено графічну модель економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств та потенціалу їх розвитку (с. 131), наведено результати розрахунку показників економічного оцінювання ІК та його складових для окремих машинобудівних підприємств (с. 135).

У третьому розділі «Регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств» автором розроблено каскадну модель управління розвитком ЛК (с. 150). Схвальної оцінки заслуговує запропонована специфікація елементів каскадної моделі управління ЛК (с.151). Важливим здобутком автора є розроблений і апробований на вітчизняному підприємстві механізм вибору та впровадження методів регулювання ОК, який базується на тому, що для отримання результату регулювання слід наперед враховувати зв'язки між окремими методами впливу та передбачати їх внесок у стратегію розвитку ІК, а також зміни, які виникають внаслідок реалізації регулюючих дій (с. 164). В роботі також розроблено графічну модель дослідження і реінжинірингу

внутрішніх бізнес-процесів, яка придатна до використання на машинобудівних підприємствах (с. 171), автором сформовано засоби стимулювання споживачів машинобудівних підприємств (с. 181), розроблено графічну модель формування, розвитку та комерціалізації споживчого капіталу машинобудівного підприємства, яка була апробована на 5-ти машинобудівних підприємствах (с. 182) та процес комерціалізації ІК машинобудівного підприємства (с. 204).

Зміст дисертації викладений з логічною послідовністю, що переконує в обґрунтованості результатів та їх інтерпретації. Результати роботи знайшли відображення у висновках, де підкреслено практичну цінність роботи, яка полягає у розробленні теоретичних положень і прикладних рекомендацій щодо економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств. Дисертація читається легко та цікаво, характеризується однозначністю та точністю викладу фактів.

3. Основні наукові результати дисертації

Ознайомлення із текстом дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць дали змогу зробити висновок про наявність у них нових наукових результатів і пропозицій, що в сукупності розв'язують важливе завдання поглиблення теоретичних положень і прикладних рекомендацій щодо економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств.

Найбільш суттєвими науковими результатами дисертаційної роботи, що мають важливе значення для розвитку економічної науки є такі:

– розвинутий понятійно-термінологічний апарат: уточнено сутність категорій «інтелектуальний капітал», «інтелектуальні активи», «нематеріальні активи»; виділено складові ІК та їх елементи й встановлено зв'язки між ними, що дозволило визначити змістове наповнення згаданих понять та функції окремих елементів ІК (с. 30-54 дисертації, с. 6-7 автореферату);

– розвинуті концептуальні засади економічного оцінювання та регулювання ІК машинобудівних підприємств, які, на відміну від чинних, передбачають взаємозв'язки елементів процесу регулювання ІК на етапах

формування, розвитку та комерціалізації ІК (с. 64-74 дисертації, с. 7-9 автореферату);

– удосконалена типологія методів економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств, де актором введено такі ознаки: спосіб формування системи показників, технологія збору та оброблення даних, повторюваність, ступінь впливу зовнішнього середовища, що дозволило здійснити порівняльний аналіз підходів до оцінювання ІК (с. 78-88 дисертації, с. 9 автореферату);

– удосконалена модель економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств та потенціалу його розвитку, яка здатна відображати реакцію керованої системи на регулювання окремих складових ІК та базується на виборі методу оцінювання ІК, його модифікації, враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища (с. 130-135 дисертації, с. 10-12 автореферату);

– удосконалені методи регулювання людського, організаційного та споживчого капіталу, які базуються на технології вибору відповідних засобів, їх впровадження в систему управління ІК та оцінювання ефективності (с. 155-192 дисертації, с. 12-15 автореферату);

– розроблена модель оцінювання економічної ефективності комерціалізації ІК, яка дозволяє знизити витрати та зміни показників розвитку ІК та враховує регулюючі впливи, розподілені за стадіями процесу комерціалізації, її об'єктами й суб'єктами (с. 208-211 дисертації, с. 15-18 автореферату).

Основні наукові результати, теоретичні напрацювання та методичні положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації Прокопенко І.В., є науково обґрунтованими, що забезпечено використанням теоретико-методичних прийомів, глибоким вивченням та аналізом вітчизняних й іноземних джерел, коректним застосуванням методів наукового дослідження та логічністю узагальнень.

4. Практичне значення одержаних результатів

Наукові результати роботи отримали практичну апробацію та впроваджені у практичній діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» (довідка № 71/34 від 10.04.2018 р.), ТзОВ «Завод Електронпобутприлад» (довідка № 000008), ПАТ «Іскра» (довідка № 21/06 від 21.03.2018 р.).

Основні положення дисертаційної роботи також впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна економіка» (для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини») (довідка № 67-01-816 від 04.05.2018 р.).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні здобутки дисертанта опубліковано у 17 наукових працях, з яких 3 колективні монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі 6 статей у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у виданні, яке включено до міжнародних наукометричних баз даних, 5 тез доповідей науково-практичних конференцій. Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і достатньо повно відображає основні положення дослідження.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи

Поряд з вагомими науковими результатами в дисертації є певні недоліки, які можна висловити у формі таких зауважень та рекомендацій:

1. У роботі автором сформовано структуру і зв'язки елементів людського капіталу (с. 42). Зазначено, що людський капітал вимагає вимірювання та аналізу, умови праці і стимулювання, інвестиції у розвиток. Однак автором недостатньо обґрунтовано ці елементи, зокрема що саме необхідно стимулювати і які саме умови праці є необхідними.

2. Потребує уточнення рівень людського капіталу у його структурі, представлений на рис. 1.2 (с. 42), адже складові людського капіталу відрізняються на особистісному, мікро- та макрорівнях.

3. У підрозділі 1.1 автор наводить структуру організаційного капіталу (с. 45, рис. 1.3). Доцільно було б у роботі більш детально розглянути усі елементи даної структури та їх взаємозв'язки.

4. У підрозділі 2.2 наведено результати аналізування статистичних даних щодо тенденцій розвитку підприємств машинобудування та їх інтелектуального капіталу (с. 107-116), де наведено дані за період 2000-2016 рр., в окремих випадках навіть до 2015 р. Доцільно було б оновити дані включивши 2017 р.

5. Одним з етапів процесу комерціалізації інтелектуального капіталу машинобудівного підприємства автор пропонує стимулювання споживачів на стадії проектування напрямів розвитку інтелектуального капіталу (рис. 3.7). Доцільно було б у підрозділі 3.4 детальніше проаналізувати які саме методи стимулювання споживачів доцільно використовувати вітчизняним машинобудівним підприємствам (с. 204-205).

6. У тексті роботи автор використовує значну кількість скорочень, перелік яких наведено на с. 20-21, що ускладнює розуміння і сприйняття. Без скорочень текст дисертації читається легше.

7. Загальний висновок про дисертаційну роботу

Не зважаючи на відмічені недоліки, дисертаційна робота Прокопенко Ірини Валеріївни виконана на високому науковому рівні, з використанням сучасних методів досліджень. Тема роботи є актуальною, достовірність наукових положень доведено, одержані результати мають наукову та практичну цінність. Дисертаційна робота містить обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо економічного оцінювання та регулювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств.

Актуальність і новизна одержаних наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків в сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота «Економічне оцінювання та регулювання

інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, зокрема, пп. 9, 11, 12 положення про «Порядок присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р., а її автор – Прокопенко Ірина Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,

професор кафедри економіки підприємства

та організації підприємницької діяльності

Одеського національного

економічного університету,

доктор економічних наук, доцент

В. Г. Семенова

Підпис д.е.н., доцента Семенової В. Г. засвідчую:

